

Miscellanea Graeca Latinaque

Tytuł, który nadaliśmy bieżącemu wydaniu *KAPITOL-u*, *Miscellanea Graeca Latinaque*, odpowiada różnorodności tematów i form literackich, jakie zdecydowaliśmy się opublikować. Przywodzi nam to na myśl antykwarystów rzymskich, którzy w swoich dziełach „kolekcjonowali dawną literaturę”¹, zbierając liczne ciekawostki, cytując fragmenty mów lub dzieł innych twórców czy polemizując z ich opiniami na temat literatury, językoznawstwa, religii lub wydarzeń historycznych. Jednym ze wspomnianych antykwarystów był Aulus Gelliusz, tworzący w II w. n.e., autor *Nocy attyckich* – dzieła o charakterze antykwarycznym i encyklopedycznym². Nawiązując do tradycji starożytnej,

zaczniemy zatem od jednej z antycznych ciekawostek, przekazanych przez Gelliusza.

XI 6

Quod mulieres Romae per Herculem non iuraverint neque viri per Castorem

In veteribus scriptis neque mulieres Romanae per Herculem deiurant neque viri per Castorem. Sed cur illae non iuraverint Herculem, non obscurum est, nam Herculaneo sacrificio abstinent. Cur autem viri Castorem iurantes non appellaverint, non facile dictu est. Nusquam igitur scriptum invenire est apud idoneos quidem scriptores aut ‘mehercle’ feminam dicere aut ‘mecastor’ virum; ‘edepol’ autem, quod iusiurandum per Pollucem est, et viro et feminae commune est. Sed M. Varro (*p. 375 Bip.*) adseverat antiquissimos viros neque per Castorem neque per Pollucem deiurare solitos, sed id iusiurandum fuisse tantum feminarum ex initiis Eleusinis acceptum; paulatim tamen inciticia antiquitatis viros dicere ‘edepol’

1 B.J. Kołoczek, *Antykwarystyka jako alternatywny model rozwoju refleksji historycznej w starożytnym Rzymie*, „Historyka. Studia Metodologiczne” 2020, t. L, s. 440.

2 G. Anderson, *Aulus Gellius: A Miscellanist and his World*, [w:] *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, t. XXXIV, cz. 2: *Sprache und Literatur* (Einzelne Autoren seit der Hadrianischen Zeit und Allgemeines zur Literatur des 2. und 3. Jahrhunderts [forts.]), red. W. Hase, Berlin–New York 1994, s. 1834–1835.

coepisse factumque esse ita dicendi morem, sed 'mecastor' a viro dici in nullo vetere scripto inveniri³.

O tym, że kobiety w Rzymie nie przysięgały na Herkulesa, a mężczyźni na Kastora

W starych pismach ani Rzymianki nie składały przysięgi na Herkulesa, ani mężczyźni na Kastora. Lecz to, dlaczego kobiety nie przysięgały na Herkulesa, nie jest niezrozumiałe, ponieważ odmawiają składania ofiar Herkulesowi. Dlaczego natomiast składający przysięgę mężczyźni nie przywoływali Kastora, nie jest łatwo wyjaśnić. Otóż w żadnym miejscu w pismach odpowiednich autorów istotnie nie można znaleźć wzmianki ani o kobiecie mówiącej „na Herkulesa”, ani o mężczyźnie mówiącym „na Kastora”; zwrot „na Polluksa” natomiast, który stanowi przysięgę na Polluksa, jest wspólny i dla mężczyzn, i dla kobiet. M. Warron twierdzi jednak, że najstarsi mężczyźni zwykle nie składali uroczystej przysięgi ani na Kastora, ani na Polluksa, lecz uważa, że ta przysięga była składana wyłącznie przez kobiety i że wzięła swój początek z misterii eleuzyjskich; sądzi zaś, że stopniowo,

ze względu na nieznajomość dawnych obyczajów, mężczyźni zaczęli mówić „na Polluksa” i w ten sposób stało się to zwyczajowo przyjęte powiedzenie, lecz wypowiedzianego przez mężczyznę „na Kastora” nie można odnaleźć w żadnym dawnym piśmie.

Tłumaczenie własne

Bibliografia

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

Gellius A., *Noctes Atticae*, vol. II, Stuttgart 1981, ks. XI, ust. 6.

SŁOWNIKI

Słownik łacińsko-polski, red. M. Plezia, t. I–V, Warszawa 2007.

Słownik łacińsko-polski, red. J. Korpanty, t. I–II, Warszawa 2001.

OPRACOWANIA

Anderson G., *Aulus Gellius: A Miscellanist and his World*, [w:] *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, t. XXXIV, cz. 2: *Sprache und Literatur (Einzelne Autoren seit der Hadrianischen Zeit und Allgemeines zur Literatur des 2. und 3. Jahrhunderts [forts.])*, red. W. Haase, Berlin–New York 1994.

Kołoczek B.J., *Antykwarystyka jako alternatywny model rozwoju refleksji historycznej w starożytnym Rzymie*, „Historyka. Studia Metodologiczne” 2020, t. L.

3 A. Gellius, *Noctes Atticae*, vol. II, Stuttgart 1981, ks. XI, ust. 6.